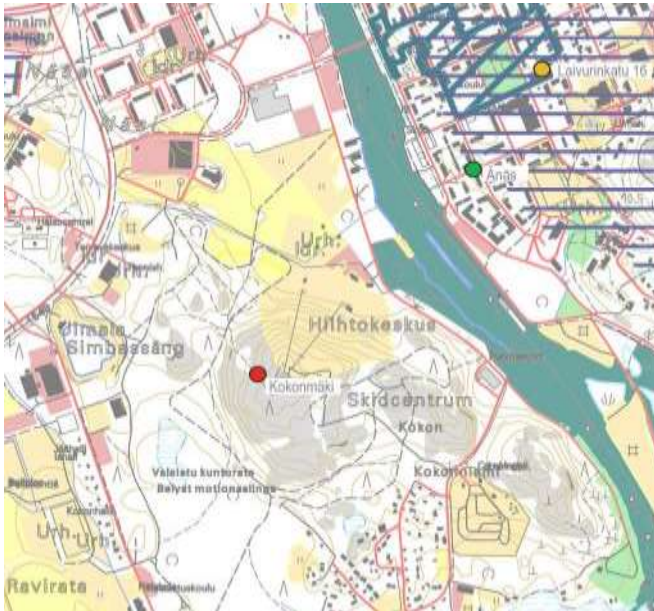

KS 16 Kokkonniemi

Suojelu- ja rauhoituspäätökset

- muinaisjäännösalue
- muinaisjäännös, irtolöytö
- kiinteä muinaisjäännös
- mahdollinen muinaisjäännös
- valtakunnallisesti merkittävä rakennettu ympäristö (RKY)
- valtakunnallisesti arvokas maisema-alue
- maakunnallisesti arvokas kulttuuriympäristö

Kokonmäen laella sijaitsee Muinaismuisto, jonka nimi on Kokonmäki ja Tunnus:FI.1000272.612010023 Ylärinteessä on kaksi ajoittamatonta noin kiviröykkiötä. Ne saattavat olla pronssikaudelta tai historialliselta ajalta. Paikalla oli viisi röykkiötä, mutta kallion korkeimmalla kohdalla sijaitsevat röykkiöt tuhoutuivat, kun laskettelumäki korotettiin.

Maanomistus

Kaupunki omistaa lähes koko alueen. Kokkonniemen kärjessä on kaksi vanhaa omakotitaloa. Niistä toinen on yksityisellä kiinteistöllä ja toinen kaupungin vuokra-alueella.

Alueen luontotyytit

Kokkonniemi ei kuulu Natura-2000 alueisiin. Ulkoilumetsässä on eniten tuoreita kangasmetsiä, joissa valtapuustona on kuusia. Karummilla ylärinteillä on kuivempia mäntymetsiä ja avokallioita. Muutamissa paikoissa on vanhoja jalopuuistutuksia ja lehtikuusia. Vanhan kansanpuiston alueella on puistoistutuksia. Entisille pelloille ja laidunniityille on kasvanut nuoria lehtimetsiä. Laskettelukeskuksen rinteillä on niittyjä.

Historia

Kokkonniemen korkeimman kallion laella oli paasiarkkuhauta, joka on Suomessa harvinainen. Se saattoi olla peräisin myöhäiseltä pronssikaudelta. Silloin meren pinta oli yli 15 metriä nykyistä korkeammalla. Säilyneitä kiviröykkiöitä ei ole ajoitettu. Historiallisena aikana Kokkonniemen metsät ja viljelyalueet ovat kuuluneet Näsin kartanolle. Niemen kärjessä sijaitti kalastajatorppa jo 1700-luvulla. Krimin sodan aikaan on mäellä saattanut olla joitakin puolustusrakenteita. Kivetty tie saattaa liittyä niihin tai pieniin avolouhoksiin, joista on otettu rakennuskiviä ja katukiviä kaupunkiin 1800- ja 1900-luvuilla. Kokkonniemen kansanpuisto raken-

nettiin niemen kärkeen 1890-luvulla. Toisen maailmansodan aikana sijoitettiin ilmatorjuntatykit korkeimmalle kalliolle. 1980-luvulla laskettelurinnettä korotettiin ja paasiarkkuhauta tutkittiin.

Maiseman kehitys

Kokon kallioilla oli tähytyspaikkoja ja merkkitulen paikka rannikon merireitin varrella ja Porvoonjoen suulla. Kokonniemen metsien ja Länsirannalla sijainneen viljelyaukean rajaus on luultavasti muotoutunut jo keskiajalla. Rannan tulvaniityiltä niitettiin arvokasta luonnonheinää. Harjumaan metsät olivat mäntyvaltaisia ja hietaisilla liepeillä kasvoi jalopuita kuten metsälehmäksiä ja tammia. 1700-luvun kartoissa näkyy niemen kärjessä kalastajatorppa. Kokon metsät kuuluivat Näsin kartanon maihin vuosisatojen ajan. 1800-luvulla metsissä harrastettiin vielä metsästystä. Kun metsälaidunnus lopetettiin 1900-luvun alkupuolella, alkoi metsiin kasvaa kuusikkoja. Rintamamiestalojen alue rakennettiin Kokon metsien länsireunaan 1950-luvun alussa.

Puutarhaarkkitehti A.F.Rydberg laati Kokonniemen kansanpuistolle suunnitelman vuonna 1898. Suunnitelman mukaan rakennettiin kivetyt rantalaiturit, polkuverkosto rantatasanteelle ja mäen mäntymetsään sekä näköalapaikalle johtavat graniittiportaat. Korkealta kalliolta oli näköyhteys merelle ja kaupunkiin. Aurinkokello näytti ajan kulkua. Rinteessä oli puistometsän pääpuustona todennäköisesti männikköä. Rantatasanteelle istutettiin jalopuita, lehmuskujanne, lehvämajoja ja pihtarinki. Puistoon sijoitettiin myös kaksi patsasta. Isojen kivien viereen rakennettiin muutamia tulisijoja, joilla voi paistaa kalaa tai keittää retkikahvit. Nikkarityylinen tarjoilupaviljonki siirrettiin kaupunginpuistosta kansanpuistoon vuosisadan vaihteessa. Tanssilava rakennettiin 1950-luvulla vanhan puiston viereen. Lavaa kehystivät vanhat männyt ja siltä aukenivat näköalat merelle rantaniittyjen ja peltojen yli.

Kuva 1-3. Kokonniemen kansanpuiston alkuperäinen suunnitelma on säilynyt. Ilmakuva ja valokuva ovat 1950-luvulta.

Kuva 4 .Näkymä Kokonniemeltä kaupunkiin 1800-luvun lopussa.

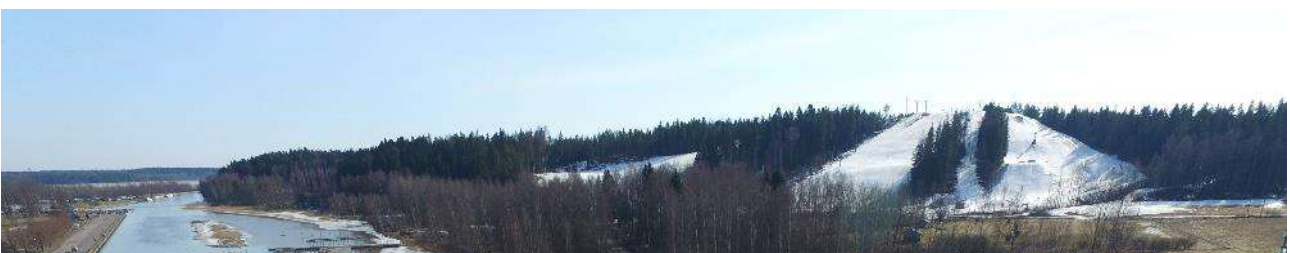
Kokonniemen metsillä katsottiin olevan terveysvaikutuksia jo 1910-luvulla. Sinne johti metsäpolkuja Porvoon tuberkuloosiparantolalta 1920-luvulla. Kaupunkilaisten ulkoilu Kokon metsissä vilkastui 1950-luvulla, kun Mannerheiminkadun silta valmistui. 1950-luvulla rakennettiin hyppyrimäki ja laskettelurinne sekä ensimmäiset ulkoilutiet. Joitakin niittyjä ja hakkuuaukioita metsitettiin jalopuilla ja lehtikuusilla. Kuntayhtymä rakensi 1980-luvulla Kokonniemen urheilulaitokset ja ulkoilumetsään valaistut lenkkipolut, latureitit ja laskettelukeskuksen. Myös ratsastustalli aloitti toimintansa 1980-luvulla.

Porvoon jätevedenpuhdistamo rakennettiin Kokonniemen rantaan vuonna 1972. Puhdistetut jätevedet johdettiin puhdistamolta lyhyen ojan kautta Porvoonjokeen. Puhdistamon teho ei ollut kovin hyvä, mikä heikensi vedenlaatua erityisesti Porvoonjokisuussa. Puhdistamo suljettiin vuonna 2001, kun Hermanninsaaren uusi keskuspuhdistamo otettiin käyttöön. Pääviemäriinjä johdettiin kansanpuiston alueen kautta meren rantaan pitkin Hermanninsaareen.

2000-luvun alussa

Kokonniemen urheiluhallit ja ulkoilumetsät sekä laskettelukeskus ovat kaupungin suosituimpia liikunnan ja ulkoilun toimintapaikkoja. Hyvä polkuverkosto Kokon ulkoilumetsässä on valaistu ja pyöräilijät käyttävät niitä myös työmatkareitteinään. Uusi aurattu ja valaistu pääpyöräilyreitti on rakentumassa Kokon halleilta S-Marketille vuonna 2017. Latureitit kulkevat kylminä talvina jään yli ja yhdistyvät Joonaanmäen latureittiin. Ulkoilumetsää on hoidettu kilpalatujen ympäristössä siten, että pienialaiset tiheiköt rajaavat eri toimintoja ja reittejä toisistaan erillisiin maisematiloihin. Samalla tiheiköt lisäävät luonnon monimuotoisuutta. Polkuverkoston eri käyttäjäryhmien välillä on hyvin vähän ristiriitoja. Myös eri liikuntamuotojen

Kuva 4 Kokonniemen metsät ja laskettelukeskuksen rinne ovat tärkeitä kaupunkimaisemassa.

alueet ovat luontevasti sijoitettu maastoon. Pysäköinti-
paikkoja on toimintapaikkojen lähellä riittävästi keski-
määräistä käyttöä varten. Poikkeuksellisia tapahtumia
varten on liikenne ja pysäköinti onnistuttu sijoittamaan
tilapäisjärjestelyin katujen varsille, niityille ja kentille.

Vanhassa kansanpuistossa on säilynyt paviljonki, osa käy-
tävistä ja rantarakenteista. Satavuotias lehmuskujanne
on hieno ja puut ovat varsin terveitä. Lehtimajat ovat um-
peutuneet tai hävinneet. Pihtaringin puut ovat hyvin hu-
nossa kunnossa, ja aiheuttavat vaaraa puiston käyttäjille.
Vanhat kuuset ovat käärsineet tuhohyönteisistä ja osa
puista on kuivunut. Huonokuntoinen kuusikko aiheuttaa
vaaraa käyttäjille. Näköalakalliolta on suuri osa näkymistä
umpeutunut, koska niityille ja pelloille on kasvanut met-
sää ja männiköihin kuusia. Kallioon hakattuja monogram-
meja ja aurinkokello ovat vielä erotettavissa näköalaka-
llion pinnassa. Kalliolle johtavat graniittiportaavat ovat hu-
nossa kunnossa. Puistometsässä on säilynyt yksi polku,
joka johtaa portaille. Muita alkuperäisiä metsäpolkuja on
vielä erotettavissa painanteina rinteessä. Vanhat ulkogril-
lit ovat hävinneet ja korvattu uusilla puiston avoimella
nurmikolla. Patsaasta on jäljellä rapistunut jalusta. Puis-
ton läpi rakennettiin vanhan käytävän kohdalle uusi pyö-
räilyreitti. Suuri ongelma puistossa on luvaton autoilu.
Puistokäytävillä ja -nurmilla ajetaan ympäriinsä, aiheute-
taan häiriötä ja turmellaan ympäristökuvaa.

Kokonniemen kärjessä on säilynyt huvila ja kalastaja-
torppa, jotka ovat yksityisaluetta. Vedenpuhdistamo on
jäänyt pois käytöstä. Rakennus on kattoa lukuun otta-
matta varsin hyvässä kunnossa. Porvoon veden maanalai-
sia johtoja uudistetaan ja uusi pumppaamo rakentuu Ud-
daksen tien viereen.

Kuvat 5-7. Ulkoilumetsä liittyy Kokon urheilualueeseen ja sen lenkkipoluilta aukeaa näkymiä kaupunkiin. Kansanpuistossa on säilynyt vaikutelma vanhasta puistosta.

Erityiset arvot

Kokonniemen laen muinaiset röykkiöt ovat muinaismuistoina arvokkaat. Myös ilmatorjunta-
asemat ovat arvokkaat sotahistorian muistomerkeinä. Vanha kivetty tie maastossa saattaa
liittyä vanhempaan sotahistoriaan ja on ajallisesta kerroksellisuudesta kertovana rakenteena
arvokas. Kivilouhokset ovat jännittäviä ja vähän vaarallisiakin paikkoja. Niitä on paljon Por-
voossa, joten ne eivät ole erityisen arvokkaita historiasta kertovina, ihmisen tekeminä maan
muotoina.

Vanha kansanpuisto on puistohistoriallisesti arvokas. Siinä arvot kiinnittyvät alkuperäiseen
polkuverkkoon, säilyneisiin rakenteisiin ja paviljonkirakennukseen sekä vanhoihin terveisiin
puihin. Myös alkuperäinen puistosuunnitelma on säilynyt.

Kokonniemen metsillä on erityisiä linnustollisia arvoja, koska siellä on pitkään ollut parikin harmaahaikarayhdyskuntaa, mitä voidaan pitää poikkeuksellisenä näin lähellä kaupungin keskusta-alueetta. Vanhojen kuusien latvoissa pesivät haikarat ovat kärsineet 2010-luvun kuumien kesien ja kaarnakuoriaisten aiheuttamista kuusten kuolemista, mutta haikaroita pesii edelleen alueella. Alueelta on löydetty myös harvinaisia kääpälajeja. Kokonniemen metsät ovat osa pitkin merenrantaa sijaitsevien suojeltujen tai ulkoilu- ja virkistyskäytössä olevien metsäalueiden jatkumoa, mikä mahdollistaa metsälajien leviämisen ja säilymisen rannikolla.

Kokonniemen ulkoilumetsiin, ulkoilureitteihin ja liikuntapaikkoihin liittyy paljon sosiaalisia arvoja. Kokon metsät ovat hyvin suosittuja jokapäiväiseen ulkoiluun ja luonnossa liikkumiseen. Vanhan kansanpuiston näköalakallio sekä kokon laskettelurinteen huippu tarjoavat näköalat kaupunkiin ja saaristomaisemaan.

Uhkatekijät, herkkyys ja mahdollisuudet

Vanhaa kansanpuistoa voivat uhata se ilmettä ja luonnetta liian voimakkaasti muuttavat perusparannustoimet. Puiston läpi ohjattu rantareitti on pääpyöräilyreitti ja saattaa aiheuttaa vaaratilanteita, jos pyöräilynopeudet nousevat. Valaistus ja uudet pinnoitteet saattavat muuttaa puiston ilmettä niin paljon, että se menettää historiallisen puiston luonteen. Osa vanhoista puistopuista sekä rinteiden kuusikot ovat osin huonossa kunnossa. Luvaton autoilu puistossa aiheuttaa rauhattomuutta ja turmelee puistonurmet. Vanhan puiston viereen on hyvät mahdollisuudet kehittää virkistykseen ja kulttuuriin liittyviä toimintoja, sillä kansallisen kaupunkipuiston alue ulottuu nykyiselle leirintäalueelle asti.

Kokonniemen ulkoilumetsässä on varsin laajat tasaikäiset kuusikot. Ne ovat alttiita hyönteistuhoille. Huonokuntoiset ja keloutuneet puut voivat aiheuttaa vaaraa poluilla kulkeville. Almäkipyöräily ja maastopyöräily ovat paikoin kuluttaneet kuivilla mäntykankailla puiden juuristot esiin. Maastopyöräilyreitti on tämän takia syytä merkitä lajin harrastajien kanssa siten, että luonnolle aiheutuu vähiten haittaa.

Liikuntapaikat ja ulkoilumetsät keskustassa edistävät ulkoliikuntaa ja terveyden vaalimista. Jyrkkäpiirteiset reitit palvelevat kuntoilijoita. Tasaisen metsäalueen ulkoilureiteistä ja poluista voisi parantaa lyhyen esteettömään reitin luonnossa liikkumista varten. Ulkoilijoille on hyvät tukipalvelut ja pysäköintipaikkoja Kokonniemen halleilla. Kokonniemen laskettelukeskus on yksi tärkeimmistä nuorten liikuntapaikoista lumisina talvina. Rinteiden avoin maisematila tarjoaa hyvät näkymät kaupunkiin. Niiden kesäkäyttöä voidaan kehittää.

Maauimala on rakennettu vanhassa sorakuopassa olevaan pieneen pohjavesialtaaseen. Allas on äkkisyvä ja sen rinteet ovat paikoin jyrkät, mistä aiheutuu vaaratilanteita. Ajoittain on ongelmia veden laadussa. Siihen on vaikea vaikuttaa, koska kyse on pohjavedestä, jonka pilaaminen on kielletty ja johon kohdistuvat toimenpiteet edellyttävät yleensä vesilain mukaista lupaa. Allasta ja sen jyrkkiä rinteitä on ehkä mahdollista muotoilla turvallisemmiksi, oleskelua ja liikkumista paremmin palvelemaan. Erilaiset tapahtumat tuovat paljon vierailijoita ja lisäävät pysäköintipaikkojen tarvetta. Se voi uhata niittyjä ja reunametsiä liikuntapaikkojen lähellä.

Internetkyselyn toiveet käytöstä

Kesän 2015 internetkyselyn mukaan Vanhaan kansanpuistoon ja Kokon ulkoilumetsään tulee puolet kävijöistä yleensä polkupyörällä, kolmasosa kävellen tai juosten ja vain 17 % autolla.

Kokonniemen ulkoilumetsät nähdään yhtenä parhaista luonnonmukaisesti hoidetuista metsistä kaupungissa. Siellä on parhaat puitteet monelle urheilulajille. Ulkoilumetsässä kävely- ja juoksureitit ovat tärkeitä. Kokonniemen latu on tärkeä vaikkakin mäkiensä vaativa. Muutama vastaajista pitää laskettelurinnettä oleellinen keskustassa. Sinne sopivat uudet toiminnot kuten alamäkipyöräily ja mäkijuoksu. Alueen kehittämiseksi toivottiin polkureittien merkintää ja opasteita, rinteeseen portaita mäkijuoksua varten, kallioille maastopyöräilyreittiä ja saunaa sekä Kokonniemen lammen nykyiselle uimarannalle että joen rantaan. Kiitoksia annettiin alueen hyvästä hoidosta.

Vastaajien mielestä historiallinen puisto vanhoine jalopuineen ja puukujineen on kaunis. Vanha paviljonki ja rannan kivimuurit ovat kulttuurihistoriallisesti arvokkaita ja tulisi pitää kunnossa. Graniittiportaat johtavat korkealle näköala kalliolle, josta on hienot näkymät joelle ja suistoon. Rannassa kalastellaan ja ulkogrillejä käytetään varsinkin viikonloppuisin. Puistoon ei saisi ajaa autolla, sillä se rikkoo nurmikot ja pilaa puiston tunnelman. Puistossa voisi toimia kesäkioski tai -kahvila ja siellä voisi olla kesäkonsertteja tai muita pienimuotoisia tapahtumia.

Asemakaava ja yleiskaava

Yleiskaavassa Kokonniemen ulkoilumetsät ovat urheilu- ja virkistyspalvelujen aluetta, koko rantavyöhyke ovat lähivirkistysaluetta ja vanha kansanpuisto on lähivirkistysaluetta, jolla on erityisiä ympäristöarvoja.

Osalle alueesta on laadittu asemakaava. Ulkoilumetsästä puolet on asemakaavassa urheilu- ja virkistyspalvelujen aluetta. Uimakuoppa on asemakaavassa merkitty uimaranta-alueeksi. Vessiallas on rajattu ohjeellisena uimapaikaksi tarkoitettuna vesialtaana ja palvelurakennukselle on osoitettu rakennusoikeutta 300 k-m². Kokonniemen urheilupalvelujen hallirakennusten alue sivuaa kansallista kaupunkipuistoa ja ulottuu paikon rajauksen sisään, sillä palvelut liittyvät myös ulkoilumetsään. Eteläisempi metsäalue ja kansanpuisto ovat merkitty puistoksi. Kaavassa on historialliseen puistoon merkitty rakennusala, jolle saa sijoittaa huvi- tai viihdetarkoituksia palvelevan rakennuksen.

Entinen jäteveden puhdistamo on asemakaavassa merkitty yhdyskuntateknistä huoltoa palvelevien laitosten alueeksi.

Asemakaavaa ei ole tarpeen muuttaa kansallisen kaupunkipuiston vuoksi. Mutta jos kaavaa muutetaan, on syytä lisätä historiallisen kansanpuiston alueelle säilyttämiseen ja suojeluun liittyviä merkintöjä ja poistaa rinteeseen sijoittuva rakennusala. Uusien palvelurakennusten ja rakennelmien sijoittamisessa on arvioitava Kokonniemen eteläkärjen aluetta kokonaisuutena ja kiinnitettävä erityistä huomiota historiallisen kansanpuiston säilymiseen.

Käyttösuunnitelma ja rajoitukset

Ulkoilumetsässä kehitetään ulkoilureittiverkostoa ja uusia toimintamahdollisuuksia tarpeen mukaan ottaen huomioon luontoarvot. Mahdollisen maastopyöräreitien suunnittelussa hyödynnetään ensisijaisesti olemassa olevalle polkuverkostoa ja kiinnittäen erityistä huomiota turvallisuuteen risteyksissä muiden ulkoilureittien kanssa. Metsäalue on laaja, joten uusia toimintoja voidaan sijoittaa luonnoltaan vähemmän arvokkaille osille.

Laskettelukeskuksen palvelurakennusten alue ei kuulu kansalliseen kaupunkipuistoon, mutta avoin rinne kuuluu. Sen käytön kehittämisessä on otettava huomioon maisemalliset tekijät ja luontoarvot.

Uimalan aluetta voidaan kehittää tarpeen mukaan ja pohjavesisäädöksiä asettamalla rajoituksin.

Kokonniemen historialliseen kansanpuistoon ei saa sijoittaa toimintaa, joka vaarantaa sen puistohistoriallisia arvoja. Sinne ei suunnata myöskään tapahtumia, jotka edellyttävät huomattavia muutoksia vanhan puiston säilyneisiin piirteisiin, paviljonkiin tai puustoon. Historiallisesta puistosta tulee laatia inventointiin perustuva restaurointi- ja hoitosuunnitelma. Historialliseen puistoon ei sovi ajoneuvoliikenne.

Hoidon tavoitteet

Kansanpuistossa hoidon tavoitteena on säilyttää puiston historialliset aiheet ja piirteet. Rannassa hillitään ruovikon leviämistä ja pidetään auki muutamia näkymälinjoja merelle tai joelle. Ulkoilumetsää hoidetaan luonnonmukaisesti luontoarvoja korostaen ja jatkuvan kasvuksen periaatteilla.